Щурат Т.Г.
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Смук А.О.
слухач магістратури факультету № 1
(Одеський державний університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВІДКИ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ (OSINT)

На сьогодні існують різноманітні методи збору інформації, що використовуються комплексно або окремо. Одним з таких є розвідка відкритих джерел. Розвідка на основі відкритих джерел, яку ще називають Open source intelligence (OSINT) — одна з розвідувальних дисциплін. Включає в себе пошук, вибір і збір інформації, отриманої із загальнодоступних джерел і її аналіз. У розвідувальному співтоваристві термін «відкритий» вказує на загальнодоступність джерела (на відміну від секретних джерел та джерел з обмеженим використанням), він не пов'язаний з поняттям open source (відкрите програмне забезпечення) або public intelligence (громадська розвідка). За твердженнями аналітика ЦРУ Шермана Кента, висловленими у 1947 році, політики отримують до 80 відсотків інформації, необхідної їм для прийняття рі-

шень в мирний час, з відкритих джерел [4]. Пізніше колишній керівник РУМО США (1976—1977), генерал-лейтенант Самуель Вілсон зазначав, що «90 відсотків розвід даних приходить з відкритих та відносно відкритих (конфіденційних) джерел і лише 10 — за рахунок роботи інших видів розвідки».

Напрямом удосконалення роботи розвідувальних органів та проблематикою розвідки з відкритих джерел займаються науковці, серед яких Ржевська Н.Ф., Кожушко О.О., Жарков Я.М., Васильєв А.О. та ін.

Поділ розвідки на відкриту і таємну насправді є досить умовним. Значна частина агентурної розвідки проводиться відкритим шляхом через обізнаних людей, наприклад, розпитування біженців, бесіди з туристами, звіти торгівельних представників, послів.

Відкриті джерела інформації вивчаються у всіх країнах світу, які приділяють увагу своїй розвідці. Але організована ця робота в кожній країні порізному. Так, наприклад, в Австралії головним експертом щодо відкритих джерел визначено Управління національних оцінок, яке офіційно є однією із розвідувальних держструктур. У Великобританії існує інформаційна служба "BBC Monitoring", зусилля якої зосереджені лише на зборі доступної інформації силами працюючих тут цивільних журналістів. А в Ізраїлі в структурі воєнної розвідки "Аман" створений спеціальний підрозділ "Хатсав", який займається виключно відкритими джерелами інформації. Завданнями "Хатсав" є збір інформації через електронну пресу, включаючи Інтернет та інші джерела, виключно для військових цілей.

OSINT (Open source intelligence) – це завжди специфічна інформація, зібрана й структурована особливим чином для відповіді на конкретні запитання [3]. Формування даного поняття відбувалося шляхом трансформації поняття «інформація з відкритих джерел» (open source information (OSIF). У спрощеному варіанті, даний термін стосується інформації, що не має грифу «таємно». Розвідувальне співтовариство США (Intelligence Community) визначає таку інформацію як загальнодоступний матеріал, що може отримати кожен законним шляхом через запит, купівлю або спостереження. Збір такої інформації повинен відповідати діючим вимогам захисту авторських прав [1].

Відкриті джерела інформації можна розділити на 4 категорії [1]:

1. широко розповсюджені дані та інформація;
2. цільові комерційні дані;
3. експертні оцінки;
4. «сіра» література.

Довідник НАТО (NATO Open Source Intelligence Reader) акцентує увагу на категорії «сіра література». Вона може включати наукові доповіді, технічні інструкції, економічні звіти, робочу документацію, неофіційні урядові документи, дисертації, маркетингові дослідження, інформаційні бюлетені та багато іншого. Всі ці матеріали охоплюють наукову, політичну, соціально-економічну та військову сфери [1].

У довіднику НАТО (NATO Open Source Intelligence Handbook) також

використовується поняття Open Source Data (OSD), дані – неопрацьована друкована, ефірна, усна або інша форма інформації з першоджерел. Це можуть бути фотографії, аудіо записи, супутникові зображення, приватна переписка [1].

Важливим напрямом удосконалення роботи розвідувальних органів є створення ефективної системи отримання інформації з відкритих джерел (подібні системи створені у розвідках провідних країнах світу). Водночас в умовах відкритого інформаційного простору та вільного доступу до інформації організація такої роботи є надзвичайно складною і потребує значних фінансових видатків, застосування новітніх технологій та підходів. Разом з тим, як свідчить досвід розвідок провідних країн світу, ефективна робота такої системи є для вищих посадових осіб держави видимою якісною характеристикою щоденної роботи розвідувальних служб і певною мірою показовим чинником їх затребуваності. З іншого боку, системна робота з відкритими джерелами інформації суттєво доповнює інформаційні можливості самих розвідувальних органів [5].

Специфічна категорія технічних і людських ресурсів, джерела інформації і методи їх збору – все це відрізняє OSINT від інших видів розвідки. До переваг OSINT, на відміну від інших видів розвідки, відносять доступність джерел інформації, обсяг джерел інформації, різносторонність, оперативність отримання, легкість подальшого використання і вартість отримання.

Підводячи підсумок, варто відмітити, що як складова єдиної системи розвідувальної діяльності, впровадження та правильне використання розвідки на основі аналізу відкритих джерел інформації, може забезпечити споживачів достатньо повною розвідувальною інформацією, необхідною для прийняття ними обґрунтованих рішень. Про це свідчить досвід організації розвідки відкритих джерел інформації у провідних країнах світу. Таким чином, OSINT є видом розвідки, який доповнює уже існуючі види розвідки, але від цього стає не менш важливим.

1. NATO Open Source Intelligence Reader (2002) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://information-retrieval.info/docs/NATO-OSINT.html.

2. А. Григорьев, О некоторых методах проверки достоверности информации из открытых источников // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.amulet-group.ru/page.htm?id=865–.

3. Политическое Экспертное Сообщество (Модель OSINT. Открытые источники в мире разведки) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://strateger.net/model_osint_otkritie_istochniki_v_mire_razvedki– Strategium:.

4. Ромачев Н.Р. Конкурентная разведка / Н.Ю. Нежданов. – М. : Ось-89, 2007. – 375 с.

5. Служба зовнішньої розвідки України (Матеріали комплексного огляду сектору безпеки України) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.szru.gov.ua/article.php?lang=ua&root=12&item=20 5&page=1.